

PEDAGOGIK MAHORAT

6
2025

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

6-son (2025-yil, iyun)

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2025

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

2025, № 6

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrda qarori bilan **pedagogika** va **psixologiya** fanlari bo‘yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan zaruriy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2001-yilda tashkil etilgan.

Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2016-yil 22-fevral № 05-072-sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko‘chasi, 11-uy.

Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY’ATI:

Bosh muharrir: Adizov Baxtiyor Rahmonovich – pedagogika fanlari doktori, professor

Mas’ul kotib: Sayfullayeva Nigora Zakiraliyevna – pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Begimqulov Uzoqboy Shoyimqulovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Navro‘z-zoda Baxtiyor Nigmatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Rasulov To‘lqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Yanakiyeva Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G‘arbiy Universitet, Bolgariya)

Andriyenko Yelena Vasilyevna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta’limi instituti, Novosibirsk, Rossiya)

Romm Tatyana Aleksandrovna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta’lim instituti, Novosibirsk, Rossiya)

Chudakova Vera Petrovna, psixologiya fanlari nomzodi (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Ukraina)

Zotova Firuza Raxmatullova, pedagogika fanlari doktori, professor (Volgabo‘yi davlat jismoniy tarbiya, sport va turizm universiteti, Rossiya)

Hamroyev Alijon Ro‘ziqulovich – pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Mahmudova Muyassar, pedagogika fanlari doktori, professor

Kozlov Vladimir Vasilyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Yaroslavl davlat universiteti, Rossiya)

Tadjixodjayev Zokirxo‘ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

O‘rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Chariyev Irgash To‘rayevich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qiyamov Nishon Sodiqovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ro‘ziyeva Dilnoza Isomjonovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc)

To‘xsanov Qahramon Rahimboyevich, filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Nazarov Akmal Mardonovich, psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Dilova Nargiza Gaybullayevna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Jumayev Rustam G‘aniyevich, siyosiy fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Abdullayev Mehridin Junaydulloyevich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Sattorov Anvar Ergashovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor

Nurulloev Firuz No‘monjonovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Navruz-Zoda Layli Baxtiyorovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Fayziyeva Umida Asadovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Xalikova Umida Mirovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО

Научно-теоретический и методический журнал

№ 6, 2025

Решением Высшей аттестационной комиссии при Кабинете Министров Республики Узбекистан от 29 декабря 2016 года журнал включён в перечень изданий, рекомендованных для публикации научных результатов статей по направлениям «Педагогика» и «Психология».

Журнал основан в 2001 году.

Журнал выходит 12 раз в год.

Журнал зарегистрирован Бухарским управлением агентства по печати и массовой коммуникации Узбекистана.

Свидетельство о регистрации средства массовой информации № 05-072 от 22 февраля 2016 г.

Учредитель: Бухарский государственный университет

Адрес редакции: 200117, Узбекистан, г. Бухара, ул. Мухаммад Икбол, 11.

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор: Адизов Бахтиёр Рахманович – доктор педагогических наук, профессор

Ответственный редактор: Сайфуллаева Нигора Закиралиевна – доктор философии педагогических наук (PhD)

Хамидов Обиджон Хафизович, доктор экономических наук, профессор

Бегимкулов Узакбай Шаимкулович, доктор педагогических наук, профессор

Наврүз-заде Бахтиёр Нигматович, доктор экономических наук, профессор

Ибрагимов Холбой Ибрагимович, доктор педагогических наук, профессор

Расулов Тулкин Хусенович, доктор физико-математических наук, профессор

Янакиева Елка Кирилова, доктор педагогических наук, профессор (Болгария)

Андрienko Елена Васильевна (Институт физико-математического, информационного и технологического образования НГПУ, Новосибирск, Россия)

Ромм Татьяна Александровна (Институт истории, гуманитарного, социального образования ФГБОУ ВО НГПУ, Новосибирск, Россия)

ЧудакOVA Вера Петровна, кандидат психологических наук (Национальная академия педагогических наук Украины, Украина)

Зотова Фируза Рахматуллоевна, доктор педагогических наук, профессор (Поволжский государственный университет физической культуры, спорта и туризма, Россия)

Хамроев Алижон Рузikuлович, доктор педагогических наук (DSc), профессор

Каххаров Сиддик Каххарович, доктор педагогических наук, профессор

Махмудова Муяссар, доктор педагогических наук, профессор

Козлов Владимир Васильевич, доктор психологических наук, профессор (Ярославль, Россия)

Таджикходжаев Закирходжа Абдусаттарович, доктор технических наук, профессор

Аманов Мухтор Рахматович, доктор технических наук, профессор

Ураева Дармоной Саиджановна, доктор филологических наук, профессор

Дурдиев Дурдимурод Каландарович, доктор физико-математических наук, профессор

Махмудов Насыр Махмудович, доктор экономических наук, профессор

Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор

Чариев Иргаш Тураевич, доктор педагогических наук, профессор

Киямов Нишон Содикович, доктор педагогических наук, профессор

Шомирзаев Махматмурод Хурамович, доктор педагогических наук, профессор

Рузиева Дилноза Исомжоновна, доктор педагогических наук, профессор

Курбонова Гулноз Негматовна, доктор педагогических наук (DSc), профессор

Тухсанов Кахрамон Рахимбоевич, доктор филологических наук (DSc), профессор

Назаров Акмал Мардонович, доктор психологических наук (DSc), профессор

Дилова Наргиза Гайбуллаевна, доктор педагогических наук (DSc), профессор

Жумиев Рустам Ганиевич, доктор философии политических наук (PhD), доцент

Абдуллаев Мехриддин Жунайдуллоевич, доктор педагогических наук (DSc), профессор

Сатторов Анвар Эргашович, доктор философии педагогических наук (PhD), профессор

Нуруллоев Фируз Нумонжонович, доктор философии педагогических наук (PhD)

Наврүз-заде Лайли Бахтиёровна, доктор философии экономических наук (PhD), доцент

Файзиева Умида Асaдoвнa, доктор философии педагогических наук (PhD), доцент

Халикова Умида Мирoвнa, доктор философии педагогических наук (PhD), доцент

PEDAGOGICAL SKILLS

The scientific-theoretical and methodical journal

№ 6, 2025

By the decision of the Higher Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan dated December 29, 2016, the journal was included in the list of publications recommended for publishing scientific results of articles in the areas of «Pedagogy» and «Psychology».

The journal was founded in 2001.

The journal is published 12 times a year.

The journal is registered by the Bukhara Department of the Agency for Press and Mass Communication of Uzbekistan.

The certificate of registration of mass media № 05-072 of 22 February 2016

Founder: Bukhara State University

Publish house: 200117, Uzbekistan, Bukhara, Muhammad Ikbol Str., 11.

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

EDITORIAL BOARD:

Chief Editor: Pedagogical Sciences of Pedagogy, Prof. Bakhtiyor R. Adizov.

Editor: Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Nigora Z. Sayfullaeva

Doctor of Economics Sciences Prof. Obidjon X. Xamidov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Uzokboy Sh. Begimkulov

Doctor of Economics Sciences, Prof. Bakhtiyor N. Navruz-zade

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Holboy I.Ibragimov

Doctor of Physical and Mathematical Sciences (DSc), Prof. Tulkin Kh. Rasulov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Yelka K. Yanakieva (Bulgaria)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Andrienko Yelena Vasilyevna (Russia)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Romm Tatyana Aleksandrovna (Russia)

Candidate of Psychology, Vera P. Chudakova (Kiev, Ukraina)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Zotova Firuza Raxmatullova (Russia)

Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Prof. Alijon R. Hamroev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Siddik K. Kahhorov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof.M.Mahmudova

Doctor of Psychology, Prof. Vladimir V. Kozlov (Yaroslavl, Russia)

Doctor of Technical sciences, Prof. Zakirkhodja A. Tadjikhodjaev

Doctor of Technical sciences, Prof. Mukhtor R.Amanov

Doctor of Philology, Prof. Darmon S. Uraeva

Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Prof. Durdimurod K. Durdiev

Doctor of Economics, Prof. Nasir N. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Shirinboy Sh. Olimov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Irgash T. Chariev

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Nishon S. Kiyamov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Maxmatmurod X. Shomirzaev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Dilnoza I. Ruzieva

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Gulnoz N. Qurbonova

Doctor of Philology, Prof. Qahramon R.Tuxsanov

Doctor of Psychology, Prof. Akmal M. Nazarov

Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Prof. Nargiza G. Dilova

PhD in Political Sciences, Doc. Rustam G.Jumaev

Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Prof. Mekhriddin J. Abdullaev

PhD in Pedagogical Sciences, Prof. Anvar E. Sattorov

PhD in Pedagogical Sciences, Firuz N. Nurulloev

PhD in Economics Sciences, Doc. Layli B. Navruz-zade

PhD in Pedagogical Sciences, Doc. Umida A. Fayzieva

PhD in Pedagogical Sciences, Doc.Umida M. Khalikova

MUNDARIJA

	Familiya I.Sh.	Mavzu	Bet
SAN’AT			
	SOLIYEV Ozodbek Rahmatovich	Tasviriy san’at tarixi fanini o’qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning dolzarbligi	8
	AZIMOVA Muxayyo Baratovna	Kashtachilik san’ati tarixi	12
	BOYMURODOVA Rayxon Azamadovna	Milliy hunarmandchilikning spektral-variativ kompetensiyalarini rivojlantirishning usul va metodlari	17
	MAMUROV Abdusalom Anvarovich	Badiiy kulolchilikda mayda plastikada ishlashning muhim ahamiyati	21
	OSTONOVA Gulshod Razzoqovna	Tasviriy san’at asarlari o’quvchilar tomonidan idrok va tasavvur etilishining pedagogik-psixologik muammolari	26
	QURBONOVA Barchinoy Mirzahamdovna	O’zbekiston kulolchilik maktablari va ularning o’ziga xos xususiyatlari	30
	SOLIYEV Ozodbek Rahmatovich	Tasviriy san’at fanlarini o’qitishda tasviriy san’at tarixining ahamiyati	34
	SOXIBOV Raxmonali Jumadilayevich	Milliy naqqoshlik va uning maktablari	38
	TEMIROV Murodjon Anvarovich	Talabalarda badiiy did va estetik tafakkurni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	45
IQTISODIY TA’LIM VA TARBIYA			
	MADAMINOV Hurshidjon Xomidovich	Sport sohasi uchun iqtisodiy kadrlar tayyorlash va pedagogik mahoratlarini oshirish yo’lidagi yangi innovatsion metodlar	50
	RAVSHANOVA Ziyoda Nuraliyevna	Tadbirkorlik faoliyatining tarixiy ildizlaridan zamonaviy rivojlanish sari	54
INKLYUZIV TA’LIM			
	PIRNIYAZOVA Gulchira Nietbaevna, BEKTURSINOVA Gulxumar Joldasbay qizi	Inklyuziv talimda oqiwshilardn kitapxanliq madeniyatn rawajlandirw	59
TA’LIM MENEJMENTI			
	ASTANOV Axunjon Raubovich	Hokim yordamchilarini tayyorlash va uning siyosiy madaniyatini yuksaltirishda xorij tajribasi	63
	TUXFATULLINA Dilyara Temurovna	Umumta’lim muassasalarida uzluksiz metodik xizmat ko’rsatish ishlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari	70
	MADAMINOV Hurshidjon Homidjonovich	Jismoniy tarbiya va sport sohasida innovatsion iqtisodiy yondashuvlar: malaka oshirish markazlari tajribasi tahlili	74
	TOSHPULATOV Olim Panjiyevich	Raqamli vositalarni maktab ta’lim tizimiga qo’llashda innovatsion yondashuv muammolari va yechimlari	81
ILG’OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR			
	ABDULLAYEVA Gavhar Ro’zimurod qizi	Adekvat modellar asosida talabalarning metodik tayyorgarligini takomillashtirish: metodologik asoslar, xalqaro tajriba	85
	POLVONOV Baxtiyor Zaylobiddinovich, FOZILOVA Mohichehra Dilmurod qizi	Fizika darslarini interaktiv tashkil etishda VR texnologiyalarining rolini oshirish usullari	90
	MAVLYANOV Muminjon Akramovich	Zamonaviy dars strukturasi: “podkastlar” darslarni tashkil etishda yangicha metod	94

АРИПОВА Малика Ганишиеровна	Литературный текст как пространство метакогниции: возможности геймификации и AR/VR	99
БОБАЕВА Зиёдахон Махаммаджон кизи	Реализация программы внеурочной деятельности по природоведению, направленной на развитие логического мышления	106
ЮНУСОВА Раъно Гайбуллаевна	Значение использования игры "метод четырех погон" в процессе обучения	111
СОДИКОВА Дилнавоз Қамбаралиевна	Инновационный подход к преподаванию диагностических приборов: Рентген, ЭКГ	116
АРИПОВА Малика Ганишиеровна	Метапредметный подход к литературе: классика и иммерсивные технологии	120
ТО‘ХТАМИШОВА Gulnora Mels qizi	Elementar matematikani o‘qitishda sun’iy intellekt asosidagi gamifikatsiyalangan platformalarning o‘rni	125
RAQAMLASHTIRILGAN TA’LIM		
ABDUNAZAROVA Odina Toshqinboy qizi	Raqamli texnologiyalar orqali o‘zbek tilini o‘rgatishdagi yangi usul va metodlar	132
AMINOV Istam Barnoyevich, ABDUSOBIROVA Maxliyo Kamariddinovna	Interfaol raqamli ta’lim resurslarini yaratishda learningapps.org platformasidan foydalanish asoslari va usullari	139
ATAMURATOV Rasuljon Kadirjanovich	pedagogik faoliyatda sun’iy intellektga asoslangan chat-botlardan foydalanish	144
LUTFILLAYEV Maxmud Xasanovich, CHORSHANBIYEV Choriyor Ismadullo o‘g‘li,	Mathematica, matlab, maple, geogebra va derive amaliy dastur paketlarini ta’limda qo‘llashning amaliy jihatlari	149
DAVRONOV Shakhbos Erkin, QAHHOROV Siddiq Qahorovich	Methodology of teaching the subject “information technologies in medicine” to future doctors in a digital environment	153
LUTFILLAYEV Maxmud Xasanovich, AMINOV Istam Barnoyevich, DUSMATOVA Mamura Abduvaliyevna	O‘qituvchilarni mobil ilovalardan foydalanib dars jarayonlarini tashkil etish kompetensiyasini shakllantirish	158
G‘APPOROV Umidjon Abdurashid o‘g‘li, AMONOVA Nilufar Avaz qizi	Kasbiy kompetentlikni rivojlantirishda sun’iy intellektga asoslangan ta’lim platformalarining ta’siri	165
NOROVA Fazilat Fayzulloevna	Talabalarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda mobil ilovalarning integratsiyalashgan metodikasi	171
DAVRONOV Shaxbos Erkin o‘g‘li	Raqamlashtirish muhitida talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda virtual laboratoriyalarning o‘rni	175
SULAYMONOVA Saodat Usubxonovna	O‘quvchilarning ekologik madaniyatini shakllantirishda interaktiv vizual ta’lim vositalarining samaradorligi	180
XUSENOV Murodjon Zoxirovich	Raqamli transformatsiya sharoitida ta’limda kiberxavfsizlik madaniyatining shakllanishi: nazariy asoslar	184
YO‘LDOSHEVA Nilufar Yusufovna	Virtual ta’lim muhitida elektron ta’lim resurslaridan samarali foydalanishning tashkiliy tuzilmaviy ko‘rinishlari	187
BO‘RONOVA Gulnora Yodgorovna, ADIZOVA Fotima Ma’rif qizi	Robototexnikani virtual o‘qitishda o‘quvchi faolligi va natijalarini tahlil qilish tizimi	192
MAMAJANOV Raxmatilla Yakubjanovich	Informatika o‘qitish asosida ta’limni raqamlashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	196
QODIROV Baxtiyor Eshmurzayevich	O‘quvchilarning raqamli ta’lim muhitida maxsus kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvi	201
SAIDOVA Muhayyo Farhod	Mobil ilovalar asosida texnologik ta’lim yo‘nalishi	

qizi	talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlari	205
TO‘XTAMISHOVA Gulnora Mels qizi	Interfaol intellektga asoslangan mobil platforma orqali maktabgacha ta’limda elementar matematika o’qitish tizimini boshqarish	210
SHODIYEVA Yulduz Adizjonovna	Ta’limda sun’iy intellektidan foydalanishning afzalliklari	216
MA’NAVIYAT VA TARBIYA		
ABDULLAYEVA Malika Ravshanbekovna	Talabalar ma’naviy-axloqiy tarbiyasi jarayonining tarkibida fuqarolik-vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirish	221
BOBOYEVA Zulfiya Akbarjonovna	Uzluksiz ma’naviy tarbiya tizimida san’at omilining o’rni	225
HASANOVA Bo’rigul Hasan qizi	Axborotlashgan jamiyatda o’quvchilarda axloqiy dunyoqarashni shakllantirish jarayonining ilmiy va nazariy asoslari	231
RAXIMBAYEV Jo’rabek Sobirovich	Muhammad Yusuf she’riyatida vatan ravnaqi g’oyasining ifodalanishi	235
SUYUNOV Sherzodbek Jamolovich	Talabalarda milliy va umumbashariy qadriyatlarni shakllantirishda so’fi olloyorning axloqiy qarashlari	240
DADABOYEV Suhrob Mansurjonovich	Bo’lajak chaqiriqqacha harbiy ta’lim o’qituvchilarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning innovatsion texnologiyasi	244
RAXMATOVA Dilbar Anvar qizi	Jadid harakatida inson ma’naviyatini yuksaltirishda teatning alohida o’rni	248
XUDAYKULOVA Shaxlo Mamaniyozovna	Bo’lajak o’qituvchilarda axloqiy qarashlarni shakllantirishda neyropedagogik texnologiyalarning roli	254
PEDAGOGIK TA’LIMOTLAR TARIXI		
ABDULLAYEVA Sabohat G’ayratullayevna	Muhammad Sodiq Qoshg’ariy ijodida “ustoz-shogird” an’anasining yoritilishi	258
MADRAXIMOVA Dinora Ismoil qizi	Muhammadiya madrasasida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish usullari	263
NURIDDINOV Rasuljon Samitjon o’g’li	Yusuf xos hojib asarlarida psixologik salomatlik masalasining yoritilishi	267
NUSRATOV Anvar Nematjonovich.,	Abdolvahhobxo’ja o’g’li Poshshoxo’janing ijodiy merosi va uning pedagogik mazmuni	271
QURBONOVA Nigina Boboxo’jayevna	Hozirgi zamon ta’lim –tarbiya jarayoniga sadriddin ayniy ilmiy merosini tatbiq etishning samarali yo’llari	275
SAMADOVA Sarvinoz Samad qizi	Ma’rifatparvar jadidlarning ta’lim tizimidagi islohotlari	279
AMIROVA Nazokat Uroq qizi	Sharq mutafakkirlari asarlarida kasb-hunarni egallashga doir qarashlar	283

TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MOBIL ILOVALARNING INTEGRATSIYALASHGAN METODIKASI

Norova Fazilat Fayzulloyevna,
Buxoro davlat universiteti tayanch doktoranti,
f.f.norova@buxdu.uz

Mazkur maqolada talabalar kommunikativ kompetentligini rivojlantirish jarayonida mobil ilovalardan foydalanishga asoslangan integratsiyalashgan metodika yondashuvi yoritilgan. Kommunikativ kompetentlik – bu talabalarning muloqotga kirishish, fikrini aniq ifoda etish, turli ijtimoiy vaziyatlarda samarali muloqot yuritish qobiliyatidir. Ushbu kompetentlikni shakllantirishda mobil ilovalar zamonaviy ta’lim texnologiyasi sifatida katta salohiyatga ega. Maqolada mobil ilovalar imkoniyatlari, ularning o’quv jarayoniga integratsiyalashuvi, o’qituvchining metodik yondashuvi va talabaning faolligi o’rtasidagi bog’liqlik ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, integratsiyalashgan metodika orqali kommunikativ mashg’ulotlar samaradorligini oshirish, mustaqil o’rganishga rag’batlantirish va talaba faoliyatini differensial yondashuv asosida tashkil etish bo’yicha taklif va tavsiyalar berilgan. Tadqiqot natijalari mobil texnologiyalar vositasida zamonaviy ta’lim jarayonini innovatsion yondashuvlar bilan boyitishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: mobil ilovalar, kommunikativ kompetentlik, integratsiyalashgan metodika, talabalar, raqamli ta’lim, interaktiv mashg’ulotlar, pedagogik texnologiyalar, mustaqil o’rganish, ta’lim innovatsiyalari, til o’rganish.

ИНТЕГРАТИВНАЯ МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ В РАЗВИТИИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ

В данной статье рассматривается интегративная методика, основанная на использовании мобильных приложений в процессе развития коммуникативной компетентности студентов. Коммуникативная компетентность определяется как способность студентов вступать в диалог, ясно выражать свои мысли и эффективно взаимодействовать в различных социальных ситуациях. Мобильные приложения, как современный образовательный инструмент, обладают значительным потенциалом в формировании данной компетенции. В статье проводится научный анализ возможностей мобильных приложений, их интеграции в образовательный процесс, методического подхода преподавателя и активности обучающихся. Также представлены предложения по повышению эффективности коммуникативных заданий, стимулированию самостоятельного обучения и организации учебной деятельности на основе дифференцированного подхода. Результаты исследования способствуют обогащению современного образовательного процесса инновационными подходами посредством мобильных технологий.

Ключевые слова: мобильные приложения, коммуникативная компетентность, интегративная методика, студенты, цифровое обучение, интерактивные задания, педагогические технологии, самостоятельное обучение, образовательные инновации, изучение языков.

AN INTEGRATED METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE THROUGH THE USE OF MOBILE APPLICATIONS

This article presents an integrated methodological approach based on the use of mobile applications in the process of developing students' communicative competence. Communicative competence is defined as students' ability to engage in dialogue, clearly express their thoughts, and interact effectively in various social contexts. Mobile applications, as modern educational technologies, have great potential in shaping this competence. The article provides a scientific analysis of the capabilities of mobile applications, their integration into the educational process, the methodological approach of the teacher, and the relationship with student activity. Additionally, the study offers recommendations for increasing the effectiveness of communicative tasks, encouraging independent learning, and organizing student activity based on a differentiated approach. The results of the research contribute to enriching the modern educational process with innovative approaches through mobile technologies.

Keywords: mobile applications, communicative competence, integrated methodology, students, digital education, interactive activities, pedagogical technologies, independent learning, educational innovations, language learning.

Kirish. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta’lim sohasida yangicha yondashuvlarni taqozo qilmoqda. Xususan, talabalar kommunikativ kompetentligini shakllantirishda mobil ilovalarning o’rni tobora ortib bormoqda. Bunday ilovalar o’quv jarayonini interaktiv, talaba markazli, moslashuvchan holga keltiradi.

Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, mobil ilovalardan foydalanish orqali ta’lim olish talabalarning bilim darajasiga va ta’limga bo’lgan munosabatiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Jumladan, K. Demir va E. Akpınar tomonidan o’tkazilgan tajribalarda mobil o’quv ilovalari talabalarning akademik yutuqlari va mobil o’qitishga bo’lgan munosabatlarini sezilarli darajada kuchaytirgani aniqlangan [1].

MacCallum tomonidan olib borilgan izlanishlarda esa, mobil ilovalarning yuqori ta’sir kuchiga ega bo’lishi, ularning talabalarning o’zaro hamkorlikdagi muloqotlariga ijobiy ta’siri asoslangan holda ko’rsatib berilgan [2].

Boshqa bir izlanishda, mobil ilovalardan foydalangan holda til va muloqot o’rgatish metodikasi orqali talabalar o’rtasida kommunikativ kompetensiyaning o’sishi va motivatsiyaning kuchaygani kuzatilgan [3].

S. Kukulska-Hulme esa mobil o’rganish (mobile learning) orqali tillarni o’rgatishning imkoniyatlarini keng tahlil qilib, bu jarayonda mustaqil o’rganish va muloqot muhitini yaratish mobil ilovalarning asosiy afzalliklaridan biri ekanini ko’rsatadi [4].

Shuningdek, mobil ilovalar yordamida o’tkazilgan kommunikativ topshiriqlar nafaqat til o’rganishni, balki ijtimoiy-emotsional o’zaro ta’sirni ham kuchaytirishini ta’kidlaydi R. Crompton va boshqalar [5].

Muhokama. So’nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, mobil ilovalar orqali ta’lim olish talabalarning bilim darajasiga va ta’limga bo’lgan munosabatiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Masalan, Demir va Akpınar (2018) tomonidan o’tkazilgan tadqiqotda mobil o’qitish ilovalari talabalarning akademik yutuqlari va mobil o’qitishga bo’lgan munosabatlarini sezilarli darajada kuchaytirgani aniqlangan.

Amaliy dasturiy yechimlar. Mobil ilovalar ta’limiy jarayonlarga chuqur kirib bormoqda va ayniqsa xorijiy til o’rgatishda, kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishda samarali vosita sifatida qo’llanilmoqda. Bu yo’nalishda yaratilgan ilovalar interaktiv mashqlar, avtomatik baholash, matn-ovoz sinxronizatsiyasi, va foydalanuvchi faoliyatiga asoslangan moslashuvchan algoritmlar bilan jihozlangan.

1. Duolingo, Memrise, Rosetta Stone – O’rgatuvchi ilovalar

Bu ilovalar foydalanuvchining lug’at boyligini oshirish, so’zlashuv ko’nikmalarini shakllantirish, eshitish va tushunish salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan. Duolingoda til mashqlari gamifikatsiya (o’yinlashtirish) orqali taklif etiladi. Foydalanuvchining kunlik faolligi hisobga olinib, shaxsiy o’sish grafigi quriladi [6].

2. Mobil Web-Ilova namunasi: Ingliz tilidagi mashqlar

```
<script>
function check() {
  let userAnswer = document.getElementById('answer').value.toLowerCase();
  let correct = ['qanday', 'qalaysiz', 'yaxshimisiz'];
  if (correct.some(a => userAnswer.includes(a))) {
    document.getElementById('result').innerText = " To'g'ri!";
  } else {
    document.getElementById('result').innerText = " Noto'g'ri, urinib ko'ring.";
  }
}
</script>
```

Ushbu turdagi mini-ilovalar Google Forms, Moodle yoki mobil ilovalar bilan integratsiya qilinib, real vaqtlilik baholash imkonini beradi [7].

Mobil ilovalar orasida talabalarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda keng qo’llanilayotgan bir qator vositalar mavjud. Quyida ular orasidan to’rt xil ilova tanlab olinib, ularning ta’limiy imkoniyatlari, kommunikativ vazifalari va foydalanuvchi uchun qulayliklari tahlil qilinadi (1-jadval).

1-jadval.

Mobil ilovalarning kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishdagi funksional tahlili

Ilova nomi	Asosiy yo’nalish	Kommunikativ funksiyasi	Foydalanuvchi afzalliklari
Duolingo	Lug’at, talaffuz	Interaktiv muloqot, avtomatik baho	Qiziqarli, gamifikatsiyalangan
Quizlet	Flashcard, so’z yodlash	O’zaro bahs, quizzlar	Tez yod olish, kollaboratsiya
HelloTalk	Jonli til almashinuvi	Real suhbat, chat va audio	Real foydalanuvchilar bilan muloqot

Mobil web-app	Custom mashqlar	Individual testlar, darhol natija	Shaxsiylashtirilgan o‘qitish
---------------	-----------------	-----------------------------------	------------------------------

Yuqoridagi jadvalda mobil ilovalarning kommunikativ kompetentlikni shakllantirishdagi asosiy funksiyalari tahlil qilindi. Ushbu ma’lumotlar asosida ilovalarning ushbu kompetentlikka **ta’sir darajasi** ham baholanib, quyidagi diagrammada vizual tarzda tasvirlandi. Bu diagramma ilovalarning samaradorligini ko‘rish orqali ularni metodik jihatdan tanlashda amaliy yo‘nalish berishga xizmat qiladi.

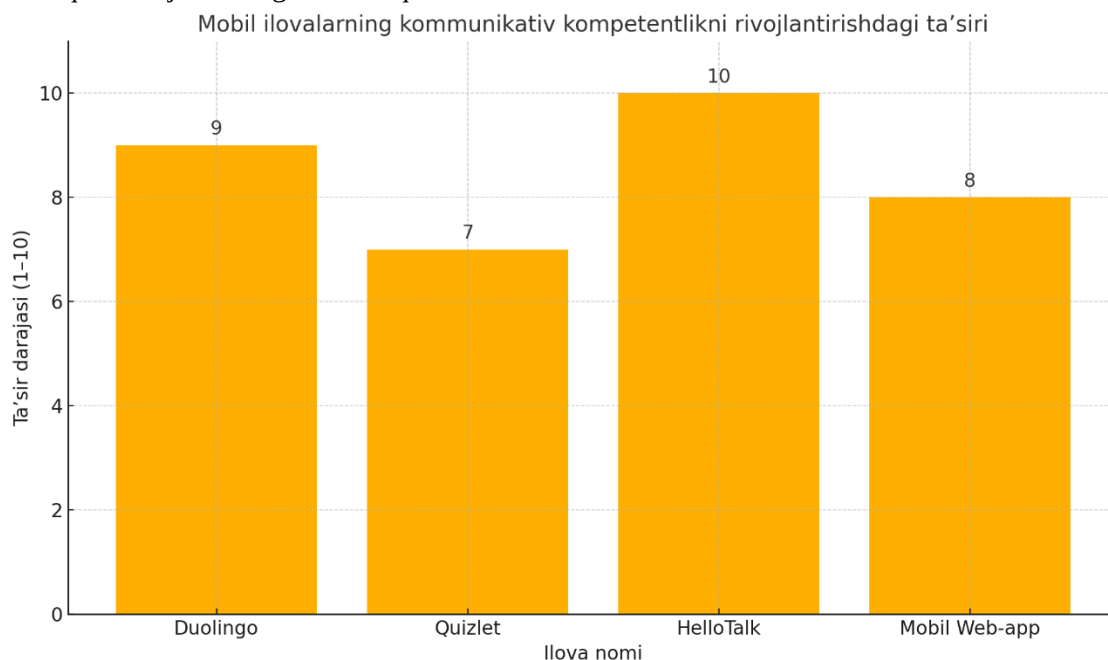
Duolingo — bu lug‘at boyligini oshirish va talaffuzni mustahkamlashga qaratilgan mobil ilova bo‘lib, foydalanuvchilarni qiziqarli o‘yin shaklida o‘rganishga undaydi. Ilova ichidagi topshiriqlar gamifikatsiyalangan, ya’ni har bir bosqichda ball to‘plash, daraja ko‘tarish kabi motivatsion mexanizmlar mavjud. Bu esa foydalanuvchini muntazam mashg‘ulotga jalb etadi va u orqali muntazam muloqotga intilish hosil bo‘ladi.

Quizlet esa asosan so‘z yodlash (flashcard) va quizzlar orqali muloqot asoslarini mustahkamlashga qaratilgan. Foydalanuvchilar o‘zlari yoki boshqa talabalar bilan birga kartochkalar asosida mashq bajarib, bahs-munozara olib borishlari mumkin. Ushbu ilova guruhda ishlash, tez yod olish va kollektiv muloqotni faollashtirish imkonini beradi.

HelloTalk — bu jonli til almashinuvi asosida ishlovchi platforma bo‘lib, foydalanuvchilarni real insonlar bilan yozma va og‘zaki muloqot qilishga undaydi. U chat, ovozli xabar, hatto audio qo‘ng‘iroq orqali suhbat qurish imkonini beradi. Shu orqali foydalanuvchi sun‘iy mashqlar emas, balki real kommunikatsiya muhiti orqali kompetentlikni rivojlantiradi.

Mobil web-ilovalar esa o‘qituvchi tomonidan yaratiladigan, shaxsiylashtirilgan mashqlarni taklif etadi. Ular foydalanuvchining darajasiga mos individual testlar, darhol natijani baholash tizimi, va moslashuvchan feedback orqali til o‘rganish jarayonini optimallashtiradi. Bu turdagi ilovalar talabalar faolligini mustahkamlashda ayniqsa samarali hisoblanadi.

Yuqoridagi ilovalar talabalarning muloqotga kirishish motivatsiyasini oshiradi, tilga bo‘lgan qiziqishni kuchaytiradi va ularning o‘zaro fikr almashish, muhokama olib borish, va aniq fikr ifodalash ko‘nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirishga xizmat qiladi

1-rasm. Mobil ilovalarning kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishdagi ta’siri

Yuqoridagi diagramma mobil ilovalarning kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishdagi ta’sirini vizual ko‘rinishda taqdim etadi. Unda ko‘rinib turibdiki, HelloTalk eng yuqori darajadagi real muloqot imkoniyati bilan ajralib turadi, undan keyin Duolingo va Mobil Web-app ilovalari samaradorlik jihatidan yuqori o‘rinlarda. Bu diagrammani maqolangizga “vizual dalil” sifatida qo‘shishingiz mumkin.

Metodik tavsiyalar. Mobil ilovalardan ta’limiy jarayonda samarali foydalanish uchun quyidagi metodik tavsiyalarni amaliyotga tatbiq etish tavsiya etiladi:

— Bosqichma-bosqich integratsiya qilish: Dars jarayonida mobil ilovalarni bevosita asosiy o‘quv material sifatida emas, balki yordamchi interaktiv vosita sifatida kiritish kerak. Dastlab lug‘at va talaffuz

mashqlari bilan boshlanib, keyin suhbat, muhokama va real muloqot platformalariga o‘tiladi (masalan, HelloTalk, Tandem).

— Shaxsiylashtirilgan mashg‘ulotlar yaratish: Talabalar individual darajasiga mos ravishda maxsus mashqlar (mobil web-ilovalar, flashcardlar) bilan ta‘minlanishi kerak. Bu ularning qiziqish va ishtirokini oshiradi.

— Gamifikatsiyani joriy etish: Rag‘batlantiruvchi elementlar – ball to‘plash, daraja oshirish, odatli ketma-ketlik kabi gamifikatsion metodlar orqali talabalarning qatnashuv darajasi oshiriladi (Duolingo, Quizlet misolida).

— Muloqotga asoslangan topshiriqlarni ko‘paytirish: O‘quvchilar o‘zaro yozma va og‘zaki suhbatlarda faol ishtirok etadigan mashg‘ulotlar (chat-suhbatlar, ovozli javoblar) tashkil etilishi kerak. Bu usul talabalarni real kommunikatsion vaziyatlarga tayyorlaydi.

— Mashg‘ulotlarda “refleksiya” usulidan foydalanish: Har bir mobil topshiriqdan so‘ng talabalar o‘z tajribasi, tushungan jihatlar va qiyinchiliklari haqida fikr bildirishi tavsiya etiladi. Bu ularning tahliliy fikrlash va o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

— Darsdan tashqari foydalanishni rag‘batlantirish: Talabalarga uy vazifasi sifatida mobil ilovalar orqali mustaqil mashg‘ulotlar berilishi, va ularning monitoringi uchun Google Classroom, Moodle kabi platformalar bilan bog‘lanishi mumkin.

— Ilovalarni kombinatsiyalash: Bir vaqtning o‘zida turli ilovalarning afzalliklaridan foydalanish (masalan, HelloTalk bilan real muloqot, Quizlet bilan so‘z yodlash, Duolingo bilan talaffuz mashqlari) ta‘lim samaradorligini sezilarli oshiradi.

Xulosa. Ushbu maqolada talabalarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda mobil ilovalarning o‘rni, ularning ta‘limiy jarayonga integratsiyalashuvi va metodik yondashuvlar tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, mobil ilovalar zamonaviy ta‘limning ajralmas qismiga aylanib, o‘quvchilarning o‘zaro muloqotini faollashtirish, mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini shakllantirish hamda til kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qilmoqda.

Duolingo, Quizlet, HelloTalk kabi ilovalar real muloqot muhiti yaratish, gamifikatsiya asosida motivatsiyani oshirish, va interaktiv mashg‘ulotlar bilan kommunikativ kompetentligini chuqurlashtirish imkonini beradi. Shuningdek, o‘qituvchi tomonidan yaratilgan moslashuvchan mobil web-ilovalar orqali shaxsiylashtirilgan o‘qitish usullarini tatbiq etish mumkin.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, mobil ilovalardan ta‘limda muvaffaqiyatli foydalanish uchun ularni metodik asosda, bosqichma-bosqich va talaba darajasiga moslashtirib joriy etish zarur. Ayniqsa, muloqotga asoslangan topshiriqlar, refleksiya, va guruhli mashg‘ulotlar orqali o‘quvchilar o‘rtasidagi kommunikatsion faoliyat kuchayadi.

Xulosa qilib aytganda, mobil ilovalar yordamida tashkil etilgan ta‘limiy jarayon nafaqat kommunikativ kompetentlikni, balki zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida o‘qitish sifati va samaradorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. Bu yo‘nalishda olib boriladigan tadqiqot va tajribalar esa pedagogik metodikaning yangi bosqichga ko‘tarilishiga asos yaratadi.

Adabiyotlar:

1. Demir, K., & Akpinar, E. (2018). The effect of mobile learning applications on students' academic achievement and attitudes toward mobile learning. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 6(2).
2. MacCallum, K. (2022). A Study of Mobile App Use for Teaching and Research in Higher Education. *International Journal of Mobile Learning and Organisation*.
3. Kukulska-Hulme, A. (2012). Language learning defined by time and place: A framework for next generation designs. In *Second Language Teaching and Learning with Technology*.
4. Viberg, O., & Grönlund, Å. (2013). Cross-cultural analysis of users' attitudes toward the use of mobile devices in second and foreign language learning in higher education: A case from Sweden and China. *Computers & Education*, 69, 169–180.
5. Crompton, H., Burke, D., Gregory, K. H., & Gräbe, C. (2021). The use of mobile learning in higher education: A systematic review. *Computers & Education*, 163, 104109.
6. Demir, K., & Akpinar, E. (2018). The Effect of Mobile Learning Applications on Students' Academic Achievement.
7. Kukulska-Hulme, A. (2012). Language Learning Defined by Time and Place: A Framework for Next Generation Designs.